

2. PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

Växjö kommun påverkas och påverkar av vad som händer i södra Sverige och omgivande länder. Samspelet mellan regioner och kommuner ökar samtidigt som administrativa gränser får en allt mindre betydelse. Regionens utveckling ur bland annat befolknings-, näringslivs- och pendlingssynpunkt har koppling till Växjö kommuns planering av mark- och vattenanvändning och bebyggelsens utveckling.

2.1 Befolkningsutveckling och -prognos

Befolkningsstatistik för Växjö kommun och kommunerna i länet är viktigt för att förstå och analysera den framtida utvecklingen. Den senaste 10-årsperioden har inneburit stora förändringar för den regionala befolkningsutvecklingen.

2.1.1 Sverige

Det tidiga nittioalets flyttströmmar mot storstadsregionerna har under de senaste åren tagit ordentlig fart vilket illustreras i figurerna nedan. Stora delar av Sverige har ett negativt flyttnetto. Att flytta från hemkommunen på grund av studier eller arbete är positivt. Problem uppstår när inte tillräckligt många flyttar tillbaka.

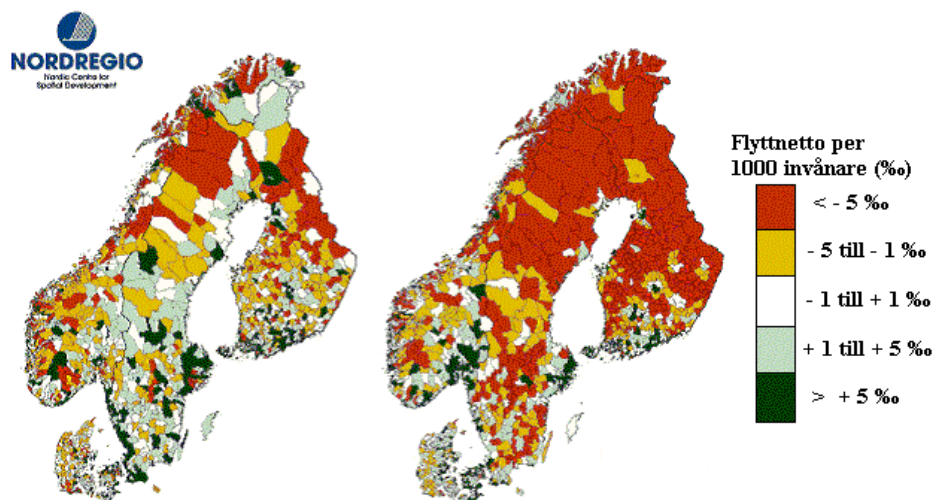

Bild: Flyttnetto 1990–1994 respektive 1995–2000

Figuren nedan illustrerar differensen mellan antalet födda och döda, det vill säga födelsenetto. Ju högre medelålder en kommun har desto lägre är födelse-talet och desto högre är dödstalet. En hög medelålder urholkar också skatteunderlaget och det blir brist på arbetskraft och näringslivets förutsättningar förändras.

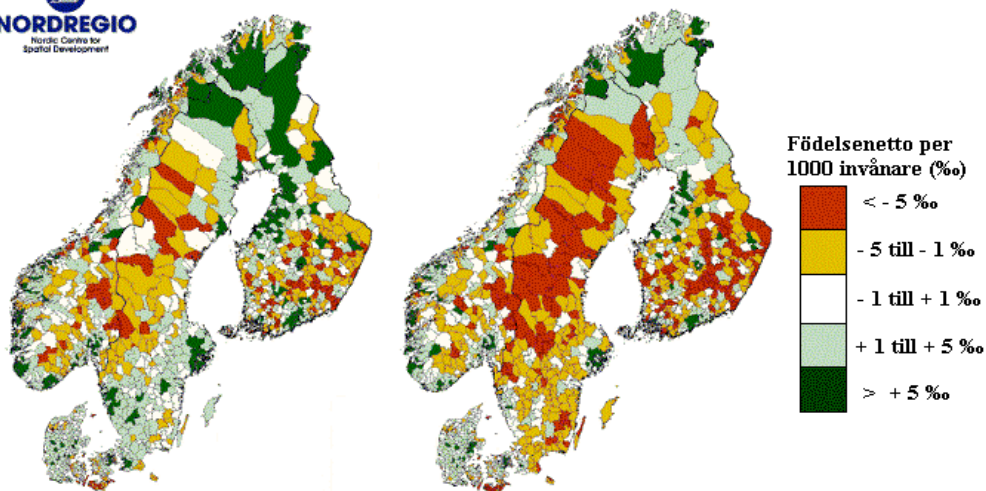

Bild: Förändringar i befolkningsmängden beroende av nativitet och mortalitet 1990–1994 respektive 1995–2000

Nedanstående figur visar den samlade befolkningsförändringen, det vill säga resultatet av flyttnetto och födelsenetto tillsammans under 1990-talet.

Bild: Befolkningsförändring 1990–1994 respektive 1995–2000

Av länen i södra Sverige är det bara Halland och Skåne som kan visa på befolkningsökningar över riksgenomsnittet under 1990-talet och in på 2000-talet. Om man däremot undantar storstadslänen från jämförelsen, uppvisar flera sydlän, däribland Kronoberg, under flera år bättre siffror än genomsnittet. För att den positiva utvecklingen ska fortsätta är det viktigt att hela regionen stärks. Ett ökat samarbete inom länet och med kommuner i andra län är därför en nödvändighet.

Befolkningsförändringar i länen i södra Sverige år 2002–2004

LÄN	Folkmängd 2004			Förändring 2002-2004					
	Män	Kvinnor	Summa	Män	%	Kvinnor	%	Summa	%
Kronobergs län	89 444	88 841	178 285	688	0,8	619	0,7	1 307	0,7
Kalmar län	116 527	117 969	234 496	-30	0	-101	-0,1	-131	-0,1
Blekinge län	75 425	74 910	150 335	348	0,5	112	0,1	460	0,3
Jönköpings län	163 639	165 658	329 297	860	0,5	466	0,3	1 326	0,4
Hallands län	141 147	142 641	283 788	2 721	2	2 516	1,8	5 237	1,9
Skåne län	571 299	589 620	1 160 919	8 849	1,6	6 980	1,2	15 829	1,4
Riket	4 466 311	4 545 081	9 011 392	39 204	0,9	31 400	0,7	70 604	0,8

Befolkningsförändringarna för kommunerna i södra Sverige 2004 illustreras i figuren nedan.

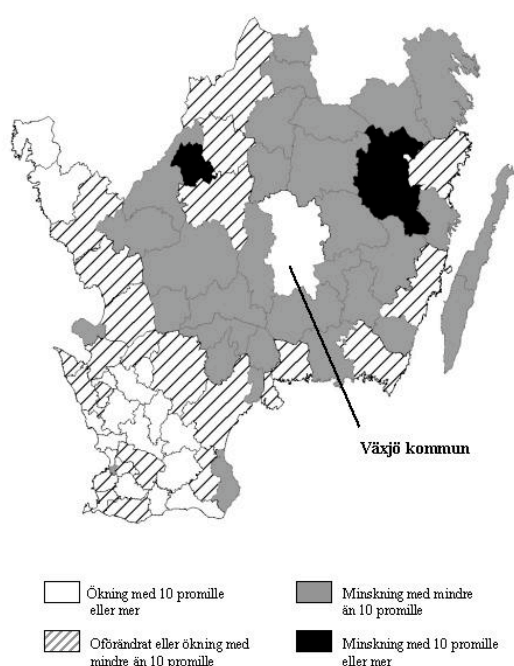

Bild: Befolkningsförändringar 2004

2.1.2 Kronobergs län

Kronobergs län är befolkningsmässigt ett av de minsta i landet. Länet är ungefär lika glesbefolkat som genomsnittet för riket. År 2000 (avgränsning görs vart femte år) bodde 76 procent av befolkningen i tätorter, siffran för riket är 84 procent. Sedan mitten av 1990-talet är det bara Växjö kommun i Kronobergs län som har ökat sin befolkning varje år. Under 2004 ökade Växjö kommun med drygt 900 personer, Ljungby med drygt 100 och Markaryd med 42. Övriga kommuner i länet tappade sammanlagt drygt 200.

Befolkningens medelålder i länet är 0,6 år högre än i riket, men både Kalmar och Blekinge län har högre medelålder än Kronoberg. Andelen kvinnor i barnafödande åldrar (14–49 år) i Kronobergs län var år 2004 44,3 procent, vilket är en minskning med 1,8 procent på tio år. Motsvarande siffra i riket var 45,7 procent, en minskning med 0,9 procent. Andelen äldre (män och kvinnor över 75 år) var år 2004 9,8 procent i länet och 8,8 procent i riket, vilket är en

ökning med 0,8 procent respektive 0,4 procent på tio år. Trenden de senaste tio åren har således varit att befolkningen i länet blir allt äldre samtidigt som andelen kvinnor i barnafödande åldrar minskar. Efter 1990-talets kraftiga nedgång har födelsetalen emellertid ökat sedan 2000-talets början, vilket ger ett ökande födelsenetto.

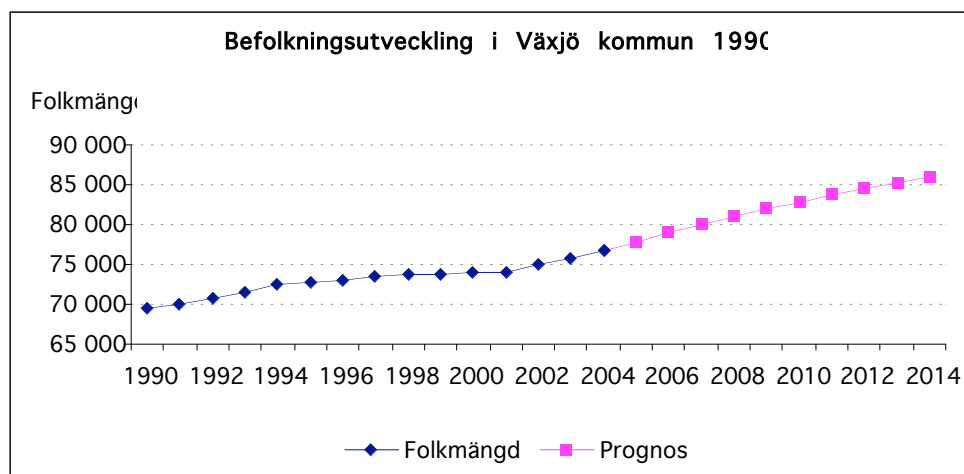
Befolkningsförändringar för kommunerna i Kronobergs län mellan år 2002–2004

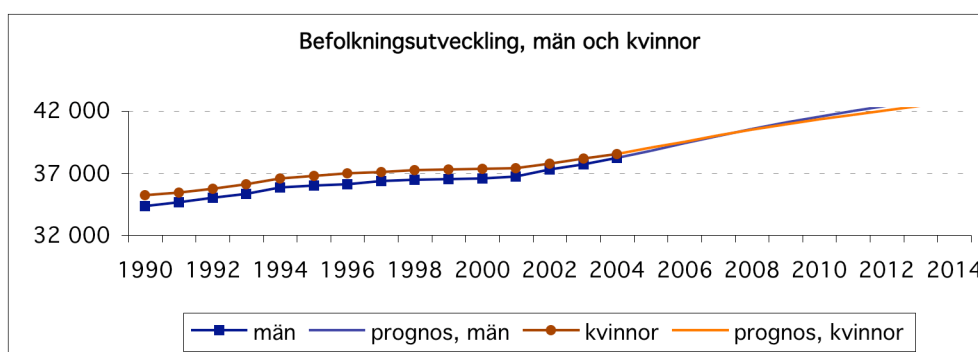
	2002			2004			Förändring % 2002-2004		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
Växjö	37 287	37 749	75 036	38 222	38 533	76 755	2,5	2,1	2,3
Ljungby	13 552	13 391	26 943	13 580	13 424	27 004	0,2	0,2	0,2
Alvesta	9 600	9 330	18 930	9 549	9 316	18 865	-0,5	-0,2	-0,3
Älmhult	7 788	7 656	15 444	7 755	7 666	15 421	-0,4	0,1	-0,1
Tingsryd	6 762	6 413	13 175	6 598	6 294	12 892	-2,4	-1,9	-2,1
Markaryd	4 770	4 845	9 615	4 816	4 820	9 636	1	-0,5	0,2
Uppvidinge	4 871	4 709	9 580	4 838	4 676	9 514	-0,7	-0,7	-0,7
Lessebo	4 126	4 129	8 255	4 086	4 112	8 198	-1	-0,4	-0,7

2.1.3 Kommunen

Sedan 1990 har befolkningen i kommunen ökat med i snitt 480 personer per år. Den totala ökningen mellan åren 1990–2004 är 7 208 personer, eller 10,4 procent. Kommunens befolkningsprognos visar på en fortsatt kraftig ökning till cirka 83 000 invånare år 2010. En av de viktigaste faktorerna för att befolkningsprognosen ska uppnås, är att nybyggnationen fortsätter i samma takt som antas i kommunens bostadsprognos.

Växjö kommuns befolkning 2004-12-31 var 76 755 varav 55 500 var boende i Växjö stad. Sedan 1990 har Växjö stad ökat med 8 000 invånare. Under samma tid har övriga tätorter och landsbygden minskat med 1 000 invånare. Enligt befolkningsprognosen kommer Växjö stad år 2010 att ha 62 000 invånare. I figuren nedan illustreras den faktiska befolkningsutvecklingen i kommunen mellan 1990–2004 samt befolkningsprognosen för 2005–2014.

Befolkningsutvecklingen i Växjö kommun 1990–2004

	1990	2004	Förändring 90 - 04	Förändring 90 – 04 %
Män	34 346	38 222	3 876	11,3
Kvinnor	35 201	38 533	3 332	9,5
Summa	69 547	76 755	7 208	10,4

Inflyttningsöverskottet (inflyttning-utflyttning) har de senaste åren varit ca 600-700 personer per år. 2002 och 2003 var inflyttningsöverskottet störst från övriga delar av riket, vilket till stor del kan förklaras av universitetets expansion. Antalet utbildningsplatser har sedan dess minskats, och 2004 var nettot från övriga län litet. Istället ökade inflyttningsöverskottet från andra kommuner i länet

Fördelningen mellan kvinnor och män är relativt jämn, men kvinnor verkar vara något mer flyttningsbenägna. Den åldersrelaterade flyttstatistiken (redovisas ej här) visar att det är gruppen 20–24 år som klart dominerar, följt av gruppen 25–29 år.

Inflyttning år 2001–2004

Från	2001	2002	2003	2004		
				Kvinnor	Män	Totalt
Kronobergs län	883	956	939	488	488	976
Övriga riket	2635	2786	2837	1501	1388	2889
Utlandet	335	376	412	242	243	485
Totalt	3853	4118	4188	2231	2119	4350

Utflyttning år 2001–2004

Till	2001	2002	2003	2004		
				Kvinnor	Män	Totalt
Kronobergs län	752	664	768	316	337	653
Övriga riket	2733	2503	2648	1516	1334	2850
Utlandet	177	182	176	94	106	200
Totalt	3662	3349	3592	1926	1777	3703

2.2 Arbetsmarknad och näringsliv

Regionförstoring eller vidgade arbetsmarknader är exempel på hur den regionala utvecklingen kan stimuleras. En lokal arbetsmarknadsregion definieras som en region där restiden mellan hem och arbete inte är längre än att arbetspendling varje dag är möjlig. Enligt NUTEKs (Verket för näringslivsutveckling) indelning består Kronobergs län av tre lokala arbetsmarknadsregioner; Växjö, Älmhult och Ljungby. Arbetsmarknadsregionen Växjö är till ytan störst i länet och omfattar kommunerna Uppvidinge, Lessebo, Tingsryd, Alvesta och Växjö. Älmhultsregionen består av Älmhults kommun i Kronobergs län och Osby kommun i Skåne län. Ljungby kommun och Markaryds kommun bildar den tredje regionen.

Genom att förbättra infrastrukturen och kollektivtrafiken kan större lokala arbetsmarknadsregioner skapas, vilket leder till ökade möjligheter när det gäller val av arbete och bostadsort. Företagens möjligheter att rekrytera förbättras och arbetsmarknaden blir mer flexibel. Tillsammans ger det förutsättningar för ekonomisk tillväxt.

Med sina närmare 80 000 invånare är Växjö en expanderande universitetsstad med omkring 7000 små och medelstora företag inom en mängd olika branscher. Ur den traditionella verkstadsindustrin har en högteknologisk och kunskapsintensiv industri vuxit fram där flera företag är världsledande inom sina respektive områden. Tyngdpunkten ligger på tjänsteproducerande företag, men regionen är även centrum för skog, trä och verkstadsindustri, bioenergi, IT och högteknologi. Entreprenörsanda kombineras med spetskunskap inom flera områden som IT, skog & trä, bioenergi, aluminium, tunga fordon, logistik, media och design.

Växjö regionen växer och det beror på flera faktorer. Här finns gott om nya jobb, en jämn ström av nyetableringar, stadig befolkningsökning, låg arbetslöshet, brett upplevelseutbud i form av kultur, idrott och handel, ett expanderande universitet och ett bra samarbete mellan näringsliv, kommun och universitet. Småföretagare verkar sida vid sida med stora internationella företag. Starka nätverk, entreprenörsanda och samarbeten skapar nya livskraftiga företag och verksamheter. Samarbetet mellan universitetet och företagen i regionen utökas och näringslivet kännetecknas av variation och innovation. För Växjö kommun är det en utmaning att hjälpa företagen att våga växa samt att skapa en så attraktiv livsmiljö som möjligt så att företagen kan locka till sig kvalificerad arbetskraft.

I egenskap av regionalt centrum attraherar Växjö redan boende i regionen att söka sig till staden. Detta visar sig i inflyttningsstatistiken från de senaste åren där antalet inflyttade från regionen utgör ca ¼ av det totala antalet. Samtidigt är inflyttningen till övriga delar av regionen svag. Här finns risken att Växjö får en dränerande effekt på omgivande kommuner. Den stora utmaningen består i att utveckla det kommunövergripande samarbetet för att locka och uppmuntra företag till etablering och expansion i hela regionen.

2.2.1 Pendling

Växjö kommun ligger centralt i en stor pendlingsregion. Södra stambanan, Kust-till-kust-banan och flera riksvägar korsar genom regionen. I tabellen nedan redovisas de tio största pendlingskommunerna för Växjö år 2003. Störst är pendlingen mellan Växjö och Alvesta kommuner.

Utpendling till kommun				Inpendling från kommun			
	Män	Kvinnor	Båda könen		Män	Kvinnor	Båda könen
Alvesta	809	573	1382	Alvesta	1283	1163	2446
Uppvidinge	243	175	418	Lessebo	494	403	897
Tingsryd	198	146	344	Tingsryd	455	304	759
Stockholm	195	103	298	Uppvidinge	253	172	425
Lessebo	167	125	292	Ljungby	168	132	300
Älmhult	153	64	217	Älmhult	138	87	225
Ljungby	120	75	195	Sävsjö	96	78	174
Malmö	109	46	155	Kalmar	126	41	167
Göteborg	102	46	148	Värnamo	87	51	138
Värnamo	78	53	131	Karlskrona	67	38	105

Tabellen nedan visar det totala antalet in- och utpendlare till/från Växjö kommun år 1999–2003 fördelat på män och kvinnor.

	Inpendling				Utpendling		
	Kvinnor	Män	Totalt		Kvinnor	Män	Totalt
2003	3 097	4 540	7 637	2003	1 975	3 307	5 282
2002	2 955	4 537	7 492	2002	1 949	3 288	5 237
2001	2 924	4 498	7 422	2001	1 923	3 232	5 155
2000	2 830	4 451	7 281	2000	1 924	3 306	5 230
1999	2 784	4 604	7 388	1999	1 831	3 156	4 987
1998	2 722	4 349	7 071	1998	1 893	3 112	5 005

Sedan 1998 har både in- och utpendlingen för Växjö kommun ökat. Inpendlingen har ökat med 566 personer eller ca 7 procent, utpendlingen med 277 personer eller ca 5 procent. Andelen kvinnor som pendlar till kommunen har ökat med ca 12 procent och andelen män som pendlar in har ökat med ca 4 procent. Andelen kvinnor som pendlar ut från kommunen har ökat med 4 procent och motsvarande andel män har ökat med knappt 6 procent. Observera att pendlingsstatistiken avser förvärvsarbetspersoner. Studerande ingår inte i statistiken.

Pendling sker också inom kommunen, mellan våra tätorter. I tabellen nedan redovisas in- och utpendlingen till/från Växjö stad år 2003.

	Inpendling till Växjö stad från tätort				Utpendling från Växjö stad till tätort		
	Män	Kvinnor	Totalt		Män	Kvinnor	Totalt
Braås	76	101	177	Braås	16	26	42
Gemla	177	159	336	Gemla	31	30	61
Ingelstad	207	199	406	Ingelstad	103	59	162
Lammhult	66	52	118	Lammhult	85	33	118
Rottne	294	255	549	Rottne	47	46	93
Åryd	109	110	219	Åryd	26	13	39

Inpendlingen till Växjö stad är större än utpendlingen. Störst nettopendling (inpendling minus utpendling) är det från Rottne, minst från Lammhult. Om man ser för varje ort är normalfallet att det är något fler manliga pendlare, med undantag för Braås. Sammantaget för alla orterna ovan, är andelen män 60 procent av utpendlarna (från Växjö) och 51 procent av inpendlarna (till Växjö).

2.2.2 Sysselsättning

Växjö universitet är motorn för en expansiv näringslivsutveckling. Skog, trä, IT, handel och bioenergi är några av näringslivets profiler. Entreprenörsandans som råder i regionen är en stor tillgång och varje år nyregistreras cirka 400 företag i kommunen. Att förbättra infrastrukturen i länet, ge förutsättningar för företagande samt erbjuda goda levnadsförhållanden är sätt att locka folk att flytta till regionen.

Arbetskraftsförsörjningen blir en central fråga i framtiden. Enligt Länsarbetsnämndens beräkningar 2003 kommer cirka 32 000 personer i länet att lämna arbetsmarknaden av åldersskäl mellan 2003 och 2015. Samtidigt kommer cirka 25 000 personer utifrån nuvarande befolkningsutveckling att tillträda arbetsmarknaden. För att länet ska bibehålla den sysselsättningstillväxt på 1 procent som gällt sedan 1993, måste 3 000 personer årligen tillträda arbetsmarknaden. Befolkningsutvecklingen pekar emellertid på att endast 2 000 personer kommer att tillträda, vilket således ger ett årligt underskott på 1 000 personer. Utan kraftfulla åtgärder för att öka antalet yrkesutbildade kommer särskilt stor arbetskraftsbrist att råda inom vård- och omsorgsyrken, vissa lärarkategorier, tekniska tjänstemän, civilingenjörer, IT-specialister, industriarbetare och byggnadsyrken. Samtliga dessa yrkeskategorier är viktiga för länets näringsliv.

Flest åldersavgångar, och därmed risk för stora rekryteringsproblem, kommer att ske inom personalintensiva verksamheter i den offentliga sektorn; vård, omsorg, skola. Fram till 2015 kommer sammanlagt cirka 9 500 nyutbildade att behövas bara inom vård och omsorg, och cirka 3 800 inom utbildningsväsendet. För att minska belastningen på den grupp som är arbetsför är det viktigt att tillväxten, antalet invånare och produktiviteten ökar. Arbetskraften måste användas bättre och människor som är arbetslösa måste omskolas till yrken där det är brist.

2.3 Styrande dokument

I kommunens styrande dokument (policys, program, strategier m m) finns en mängd mål. Kommunens översiktsplan är ett sätt att nå dessa mål. Många av dokumenten har koppling till olika fysiska åtgärder. Exempel på sådana målprogram är *Transportstrategi för ett hållbart Växjö* och *Energiplan för Växjö kommun*. Andra dokument har inte någon direkt fysisk koppling men hanterar frågor som bidrar till att ett samhälle utvecklas på ett bra sätt. Exempel är *Integrationspolitiskt program för Växjö kommun*, *Jämställdhetsprogram för Växjö kommun* och *Barnkonsekvensanalys i Växjö kommun*.

Det finns också mål på regional och nationell nivå. Kommunen har ansvar för att dessa mål tillämpas och arbetas in i den kommunala planeringen. Exempel på sådana program är länsstyrelsens *Program för tillväxt Kronoberg, 2004–2007* och *Regionala miljömål Kronobergs län, 2002*.

Det är viktigt att diskutera sambanden mellan målen och den fysiska planeringen och på så sätt identifiera och konkretisera åtgärder. I kapitel 3.6 redovisas kopplingen mellan översiktplanens mål och de kommunala och nationella miljömål som finns samt mål inom det sociala området. Samtliga styrande dokument på övergripande nivå återfinns i kapitel 7.3.

2.4 Hållbar samhällsutveckling i översiktlig fysisk planering

Den vanligast förekommande definitionen av hållbar samhällsutveckling är Brundtlandkommissionens beskrivning från 1987.

”Hållbar utveckling är en utveckling, som tillgodoser våra behov på ett sådant sätt att vi inte äventyrar kommande generationers möjligheter att tillgodose sina.”

För att åstadkomma en hållbar utveckling och tillväxt krävs ett helhetstänkande och balans mellan alla tre aspekterna av hållbar utveckling; ekologisk, social och samhällsekonomisk hållbarhet. En hållbar utveckling ska ses som en ständigt pågående förändringsprocess vars gränser bestäms av naturresurser, miljöns förmåga att tåla effekterna av människans olika verksamheter, tillgänglig teknologi, ekonomins bärkraft och samhällsorganisationen. Alla vill vi ha en hållbar samhällsutveckling, men det kan vara svårt att konkret veta vilka handlingar som i det enskilda fallet bidrar mest. Fysisk planering strävar efter att skapa hållbara och attraktiva livsmiljöer.

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbar utveckling är en förutsättning för långsiktigt hållbar tillväxt. Detta innebär en hushållning med resurser, att bevara den biologiska mångfalden och minska den negativa påverkan på de förnyelsebara systemen.

Ekologisk hållbarhet kan i fysisk planering innebära att:

- *Lokalisera.* Genom att lokalisera bostäder och verksamheter rätt kan resursanvändningen effektiviseras och också minimeras.
- *Reglera.* Utifrån regler och riktlinjer skyddas allmänna och enskilda intressen mot negativ påverkan.
- *Bevara och utveckla.* I ett långsiktigt perspektiv behöver vi säkerställa kommande generationers behov av förnyelsebara resurser. Detta innebär hushållning av mark- och vattenresurser.

Social hållbarhet

I begreppet social hållbarhet ryms både materiell och immateriell välfärd. Det är t ex hälsa, trygghet, säkerhet, möjlighet till utbildning och arbete samt tillgång till information och delaktighet i samhällsutvecklingen oavsett ålder, kön och etnisk bakgrund.

Den sociala hållbarheten kan i fysisk planering innebära:

- *Blandade upplåtelseformer och funktioner.* Nya och befintliga bostäder och bostadsområden måste vara vackra och attraktiva, skapa stolthet och trygghet. Områdena bör ha en blandning av boendeformer och verksamheter.
- *Mötesplatser.* Fysiska rum och vackra offentliga platser inbjuder till möten och lockar människor att använda staden och närmiljön. I stadsdelscentra ska olika aktörers resurser tas till vara i syfte att gynna social, kulturell och ekonomisk integration.
- *Trygghet och säkerhet.* Trygghet och säkerhet i den fysiska miljön kan till exempel handla om bra bostadsmiljöer, ljussättning av den offentliga miljön och att dra en cykelväg på rätt ställe. Alkohol- och drogfria miljöer ska finnas, främst med tanke på barn och ungdomar. En hög delaktighet i planprocessen bidrar till social hållbarhet.

Kulturell hållbarhet

I ett kulturellt hållbart samhälle spelar kulturen en aktiv roll i stärkandet av kommunens profil och attraktionskraft lokalt, regionalt och nationellt. Ett starkt kulturellt utbud bidrar till ekonomisk tillväxt och social utveckling.

Kulturell hållbarhet i fysisk planering kan innebära:

- *Utveckla attraktiviteten och bevara kulturvärden.* Kunskap om stadens utveckling och historiska miljöer bidrar till att skapa identitet och tillhörighet. Exempel är att öka information om och skyltning till historiskt intressanta platser i staden och kommunen.
- *Eget skapande.* Utomhus- och friluftscener är exempel på kulturella arenor och mötesplatser vilket ger upphov till möten mellan människor oavsett ålder, och etnisk tillhörighet.
- *Kulturella arenor.* Starka kluster av kulturella verksamheter ger förbättrar livsmiljön och stärker förutsättningarna för ett varierat utbud av kulturella institutioner. Ett bra exempel på kulturellt kluster är kulturstråket i Växjö stad.

Ekonomisk hållbarhet

Den utveckling som sker och de förändringar som görs måste ske på ett samhällsekonomiskt bra sätt. Investeringar i kommunal teknik och infrastruktur måste nyttjas och den exploaterade marken användas så effektivt som möjligt.

Ekonomisk hållbarhet kan i fysisk planering innebära:

- *Sammanhållen stad.* Med sammanhållen stad hålls transportavstånden nere, tillgängligheten förbättras, marken används effektivt och tidigare gjorda investeringar i teknisk infrastruktur kan användas.
- *Utveckla attraktiviteten.* En bättre transportinfrastruktur ökar möjligheterna för fler privatpersoner och företag att välja Växjö för studier, arbete och/eller för att bo. Attraktiva miljöer så som campus och stadskärnan är exempel på kreativa miljöer som är viktiga för konkurrenskraften.
- *Samverka.* Samverkan syftar till att utnyttja ekonomiska resurser effektivt, till exempel internt i kommunen, och mellan kommuner, företag, intresseorganisationer och allmänheten.

Bild: För att nå en hållbar samhällsutveckling måste ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet samspela.